

KONSERVERING AV FIRE MALERIER

A 291 Kvamsøy kirke

Mengshoel, Karen

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel konservering av fire malerier A 291 Kvamsøy kirke	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 122/2020	Publiseringsdato 17.12.2020
	Prosjektnummer 1020998	Oppdragstidspunkt Jan - juni2020
	Forsidebilde Bebudelsen under retusjering. NIKU 2020	
Forfatter(e) Mengshoel, Karen	Sider 23	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Konservering	

Prosjektleder Dagheid Berg
Prosjektmedarbeider(e) Thomas Ragazzon Smestad, Karen Mengshoel, Ingvild Vestvik, Christina Spaarschuh
Kvalitetssikrer Kjersti Marie Ellewsen

Oppdragsgiver(e) Riksantikvaren

Sammendrag   Fire malerier fra Kvamsøy kirke var inne på NIKUs atelier i Oslo fra 2017 til 2020. Maleriene ble konsolidert, renset for smuss og ferniss, riftreparert, kittet og retusjert før de ble refernissert.

Emneord   Kirkekunst, lærretsmalerier, 1600-tall, retusjering

Avdelingsleder

Kjersti Marie Ellewsen

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn	5
2	Maleriene: Beskrivelse og tilstand	5
2.1	Måltidet i Emmaus	5
2.1.1	Blindramme	5
2.1.2	Lerret	6
2.1.3	Grundering.....	6
2.1.4	Malingslag.....	6
2.1.5	Ferniss.....	6
2.1.6	Pynteramme	6
2.2	Bebudelsen	7
2.2.1	Lerret	7
2.2.2	Malingslag.....	7
2.2.3	Ferniss.....	7
2.2.4	Pynteramme	7
2.3	Begråtelsen.....	8
2.3.1	Lerret	8
2.3.2	Grundering.....	8
2.3.3	Malingslag.....	8
2.3.4	Ferniss.....	8
2.3.5	Pynteramme	8
2.4	Nedtakelsen fra korset	9
2.4.1	Blindramme	9
2.4.2	Lerret	9
2.4.3	Grundering.....	9
2.4.4	Malingslag.....	9
2.4.5	Ferniss.....	10
2.4.6	Pynteramme	10
3	Behandling av maleriene	11
3.1	Måltidet i Emmaus	11
3.1.1	Stabilisering av lerret.....	11
3.1.2	Konsolidering.....	11
3.1.3	Rensing	11
3.1.4	Kitting og retusjering	11
3.1.5	Fernisering	12
3.1.6	Pynteramme	12
3.2	Bebudelsen	12
3.2.1	Rensing	12
3.2.2	Retusjering.....	12
3.2.3	Fernisering	12
3.2.4	Pynteramme	12
3.3	Begråtelsen.....	13
3.3.1	Konsolidering.....	13
3.3.2	Rensing	13
3.3.3	Retusjering.....	13
3.3.4	Fernisering	13
3.3.5	Pynteramme	13
3.4	Nedtakelsen fra korset	14
3.4.1	Stabilisering av lerret.....	14
3.4.2	Konsolidering.....	14

3.4.3	Rensing	14
3.4.4	Fernisering	14
3.4.5	Kitting og retusjering	14
3.4.6	Pynteramme	14
4	Dokumentasjon	15
4.1	Foto etter behandling.....	15
4.2	Foto av maleriene i UV	17
4.3	Materialliste	19

1 Bakgrunn

På oppdrag fra Riksantikvaren ga NIKU i 2017 tilbud på konserveringsbehandling av fire malerier og et kirkeskip fra Kvamsøy kirke. Gjenstandene ble hentet inn til NIKU, men ble stående på atelieret i påvente av formell tildeling av oppdraget. Arbeidet ble påbegynt januar 2020, og slutført juni samme år. Gjenstandene ble returnert til Kvamsøy 8.6.2020.

2 Maleriene: Beskrivelse og tilstand

2.1 Måltidet i Emmaus

Tittel:	Måltidet i Emmaus
Kunstner:	Ukjent
Datering:	1700-tallet
Mål uten ramme	41 (h) x 32,5 (b) x 2,5 (d) cm
Mål med ramme:	51,5 x 42,5

Figur 1: Måltidet i Emmaus, før behandling

Figur 2: Måltidet i Emmaus, bakside før behandling

Maleriet er i olje på lerret montert på blindramme med kiler. Maleriet forestiller måltidet i Emmaus der Jesus gir seg til kjenne for disiplene (Lukas 24, 13)

2.1.1 Blindramme

Lerretet er montert på kileramme med alle åtte kiler på plass. Det er en solid blindramme, 5,5 cm brede lister, trolig med vulst, eventuelt skråskåret, da det er god plass mellom lerret og treverk.

2.1.2 Lerret

Maleriet er utført på lerret, voksdublert og festet på sekundært lerret. Dubleringslerretet er spent opp med små stifter som står tett i tett på oppspenningskanten. Stiftene er korrodert, og det er store mengder voks på oppspenningskantene. Originalt lerret har stort sett god heft til dubleringslerret, men har løsnet noe langs ytterkanter, spesielt i nedre høyre hjørne. Lerretet er beskåret, og de opprinnelige oppspenningskantene er vekk. Lerretet er skjevt skåret, spesielt øverste og nederste kant.

Dubleringslerretet er grovt vevet og voksen har trengt gjennom tekstilet. Mønsteret veven danner ligger på baksiden som små perler. På baksiden av dubleringslerretet sitter en lapp der teksten ikke lengre er synlig. Undersøkelse i ultrafiolett lys ga ikke mer informasjon.

2.1.3 Grundering

Grunderingen ser ut til å være brun.

2.1.4 Malingslag

Maleriet er malt vått-i-vått, trolig med olje som bindemiddel.

Maleriet har større områder med avskallinger, spesielt i brune fargeområder som gulv/bakke, klær og arkitektur. Overflaten er allerede konsolidert, men det er fortsatt noe løs maling.

Maleriet har flere misfargede retusjer, de er slurvete utført og går trolig også utenfor skadeområdet. Retusjene er påført både med og uten kitting under. Retusjer ligger også rundt originalt lerret på selve dubleringslerretet for å fylle hele formatet. Kittingen er utført i voks.

2.1.5 Ferniss

Maleriet har lite synlig ferniss i normalt- og ultrafiolett lys.

2.1.6 Pynteramme

Pynterammen er ornamentert og forgylt. Rammen har en hvit grundering under en rød bolus. Gullet på overflaten er slitt vekk flere steder og både grundering, bolus og treverk er eksponert.

2.2 Bebudelsen

Tittel:	Bebudelsen
Kunstner:	Ukjent
Datering:	1700-tallet
Mål uten ramme	70,5 x 81 cm
Mål med ramme:	74,5 x 85,5 cm

Maleriet viser en bebudelsesscene der engelen Gabriel viser seg for jomfru Maria. Den hellige ånd er avbildet som en due i en gul solskive som dominerer komposisjonen.

Figur 3 Bebudelsen, forside før behandling

Figur 4 Bebudelsen, bakside før behandling

2.2.1 Lerret

Maleriet er utført på lerret. Det originale lerretet er limt på et grovt sekundært støttelerret med voks.

2.2.2 Malingslag

Maleriet er malt vått-i-vått, trolig med olje som bindemiddel. Fargepaletten er tradisjonell. Malingslaget har svært mange, små utfall. Lerretet har sannsynligvis ligget i en krøll, slik at det har dannet seg linjer av avskallet maling.

Overflaten er tidligere retusjert. Retusjene ligger langt utenfor skadeområdet. Tapene er i liten grad kittet før retusjering, så retusjene ligger rett på lerretet. Det finnes kun enkelte voksfillinger, disse er gule i fargen.

2.2.3 Ferniss

Fernissen er sannsynligvis en naturlig harpiks da den er løselig i aceton/etanol.

Fernissen er oppbrutt og hvitaktig. Den er med på å forsterke det skadde uttrykket.

2.2.4 Pynteramme

Maleriet har en sort, enkel profilert ramme med synlig trestruktur. Pynterammen måler 74.5 x 85.5 cm.

2.3 Begråtelsen

Tittel:	Begråtelsen
Kunstner:	Ukjent
Datering:	1700-tallet
Mål uten ramme	37 x 49,5 cm
Mål med ramme:	45,5 x 58 cm

Maleriet, som er malt i olje på lerret, forestiller Jesu begråtelse, der den døde Jesus hviler i Marias armer. Maria Magdalena og disippelen Johannes er også avbildet.

Figur 5 Begråtelsen før behandling

Figur 6: Begråtelsen bakside før behandling

2.3.1 Lerret

Lerretet har på et tidligere tidspunkt blitt voksdublert, dvs limt på et grovere lerret. Maleriet er oppspennet på en blindramme med kiler i hjørnene. Spenningen er tilstrekkelig.

2.3.2 Grundering

Grunderingen er rødbrun. Den har god vedheft til underlaget

2.3.3 Malingslag

Malingslaget har sannsynligvis olje som bindemiddel. Overflaten har mangel gamle utfall, og noe løs maling. Eldre retusjer ligger rett på lerretet uten kitting.

2.3.4 Ferniss

Overflaten har rester av nedbrudd ferniss. Den er ujevnt sunket inn og gir et flekkete inntrykk.

2.3.5 Pynteramme

Pynterammen er forgylt, og retusjert/overmalt med bronsemaling. Rammen er skjemmet av mye smuss på overflaten som hadde samlet spesielt i den dekorerte profilens fordypninger. I de to nedre hjørnene var den profilerte listen skadet.

2.4 Nedtakelsen fra korset

Tittel:	Nedtakelsen fra korset
Kunstner:	Ukjent
Datering:	1700-tallet
Mål uten ramme	41 x 32,3 cm
Mål med ramme:	51,5 x 42,5 cm

Figur 7: Nedtakelsen fra korset før behandling

Figur 8: Nedtakelsen fra korset bakside før behandling

2.4.1 Blindramme

Lerretet er spent opp på en blindramme med kiler. På baksiden står skrevet no 11. i blyant eller fettstift, og en etikett med påskriften «Kvamsø kirke». (Figur 8: Nedtakelsen fra korset bakside før behandling) Blindrammen er stabil.

2.4.2 Lerret

Maleriets lerret er limt på et grovere støttelerret i en voksdublering. Baksiden av maleriet er pålimt en lapp der påskriften er svært bleket og vanskelig å tyde. (Figur 8: Nedtakelsen fra korset bakside før behandling). Dubleringen har løsnet enkelte steder, i nedre høyre hjørne og langs venstre kant.

2.4.3 Grundering

Grunderingen er rødbrun og har generelt god vedheft. Noe maling er allikevel løs.

2.4.4 Malingslag

Malingen har mest sannsynlig olje som bindemiddel. Det er enkelte oppskallinger. På grunn av voksdubleringen har den noe endret karakter, og også relativt god vedheft til grunderingen.

Eldre retusjer er utført på kittinger av voks.

Maleriet er skittent og er skjemmet av fugleskitt.

2.4.5 Ferniss

Maleriet har lite synlig ferniss, overflaten er mer preget av at maleriet er voksdublert.

2.4.6 Pynteramme

Pynterammen er sannsynligvis original, og har dekorative utskjæringer. Rammen har hvit grundering og rød bolus. På bolusen ligger en metallfolie, sannsynligvis sølv (ikke analysert), lasert med en gylden farge for å imitere gull. Slik den fremstår i dag er den nedbrutt, med svart korrosjon, synlig hvit grundering og rød bolus. I tillegg er hjørnene noe ustabile. Rammen har enkelte insekthull, men angrepet ser ikke ut til å være aktivt.

3 Behandling av maleriene

3.1 Måltidet i Emmaus

Figur 9 Måltidet i Emmaus før behandling

Figur 10 Måltidet i Emmaus etter behandling

3.1.1 Stabilisering av lerret

Der originalt lerret var løsnet ble dette festet til dubleringslerret ved å varme opp voksen med varmeskje.

3.1.2 Konsolidering

Også oppskallinger ble festet ved å varme opp den gamle dubleringsvoksen. Enkelte oppskallinger også festet med Lascaux medium for konsolidering (LMK) da det ikke var tilstrekkelig å regenerere/varme opp voksen.

3.1.3 Rensing

Maleriet ble renset for overflatesmuss og ferniss med etanol og aceton. Flere av overmalingene ble også fjernet med disse løsemidlene.

Baksiden av lerretet ble renset tørt med rensesvamp (se materialliste side 21).

3.1.4 Kitting og retusjering

Avskallinger ble kittet med bevakitt tilsatt brunt pigment for å matche den mørke grunderingen (se materialliste). Bevakitt ble påført tynt og latt tørke, før den ble lagt ned med varmeskje på ca 65 °C. en lerretsbit ble brukt for å stanse inn avtrykk av lerretstekstur i overflaten.

Modostuc ble også forsøkt til kitting, men den hadde dårlig feste til voksen fra dubleringen, og ble derfor valgt bort. Modostuc ligger igjen som kittinger i enkelte små avskallinger uten voks.

Malingstap ble retusjert med restaurofarger fra Maimeri (se materialliste side 21)

3.1.5 Fernisering

Maleriet ble fernisert med dammarferniss (se materialliste) påført med pensel. Etter retusjering ble overflaten påført en sluttferniss med spray.

3.1.6 Pynteramme

Oppskallinger konsolidert med LMK. Baksiden av pynterammen er rensert med polyurethane svamper, framsiden med white spirit da bolus er vannløselig. Fjernet tilstrekkelig mye smuss.

3.2 Bebudelsen

Figur 11 Bebudelsen før behandling

Figur 12 Bebudelsen etter behandling

3.2.1 Rensing

Den nedbrutte fernissen og overmalinger fjernet med aceton i to runder. Først ble ferniss fjernet med bomullspinne, etter fem minutter ble overmalingene fjernet. Overmalingene var da lette å fjerne fordi første runde med aceton myknet dem opp. Fokuset var å fjerne overmalinger som lå over originale malingslag. Overmalinger som lå rett på lerretet ble ikke fjernet.

Baksiden av lerretet ble rensert tørt med rensesvamp (se materialliste side 21).

3.2.2 Retusjering

Det ser ut til at lerretet har vært krøllet og brettet, noe som har gitt maleriet mange små og store avskallinger. Avskallingene går helt ned til lerretet, og løp i lange striper på kryss og tvers av formatet. Full kitting av alle tap ble vurdert å være for tidkrevende, derfor ble Paraloid gel valgt som medium for retusjering med løspigment. Dette mediet ville kunne påføres relativt tykt, og på den måten fylle avskallinger uten bruk av kitt. Store avskallinger som kuttet formene i motivet ble prioritert for retusjering.

3.2.3 Fernisering

Maleriet ble fernisert med 20% dammarferniss (se materialliste) påført med pensel. Fernissen sank ujevnt inn i overflaten, og ga et flekkete inntrykk. Etter retusjering ble derfor overflaten påført en sluttferniss med spray for å gi en jevnere glans.

3.2.4 Pynteramme

Pynterammen ble rensert med saliva. Enkelte utfall ble retusjert med Restauro fra Maimeri.

3.3 Begråtelsen

Figur 13 Begråtelsen før behandling. Testområde for fjerning av ferniss i nedre høyre hjørne.

Figur 14 Begråtelsen etter behandling

3.3.1 Konsolidering

I forslag til behandling var det anbefalt å regenerere voksen fra lerretsdublingen med varme og feste løs maling på den måten. Det ble gjort forsøk på å feste maling ved å varme opp områder med løs maling ved bruk av en varmeskje, men malingen lot seg ikke feste tilstrekkelig på denne måten. Det ble derfor valgt å fylle inn lokalt et voks-harpiks-basert konsolideringsmiddel i områder med malingstap og løs maling (Beva 361 løsnings tynnet med White Spirit). Løse malingsflak lot seg så legge ned ved hjelp av varmeskje.

3.3.2 Rensing

Maleriets overflate ble regenerert og eventuelt noe fjernet ved å rulle lett over med en bomullspinne fuktet med etanol (se materialliste)

Baksiden av lerretet ble renses tørt med rensesvamp (se materialliste)

3.3.3 Retusjering

De mest skjemmende avskallinger ble retusjert med en to-trinns metode: Med et første malingslag ble avskallingen tonet inn i en farge som lignet omgivelsen, men noen nyanser lysere. For dette arbeidstrinnet ble det brukt Paraloid B72-basert retusjeringsfarger. Det samme retusjeringsmaterialet bygget også en tynn bunn for den påfølgende integrerte retusjen. Denne hadde som mål å justere farge og glans etter omkringliggende områder. For dette ble brukt Maimeri Restauro retusjeringsfarger tilsatt dammarferniss. De mest skjemmende misfargete overmalingene fra tidligere behandling(er) ble retusjert ved bruk av Maimeri Restauro retusjeringsfarger og dammarferniss.

3.3.4 Fernisering

Maleriet ble fernissert med dammarferniss (se materialliste) påført med pensel. Etter retusjering ble overflaten påført en sluttferniss med spray.

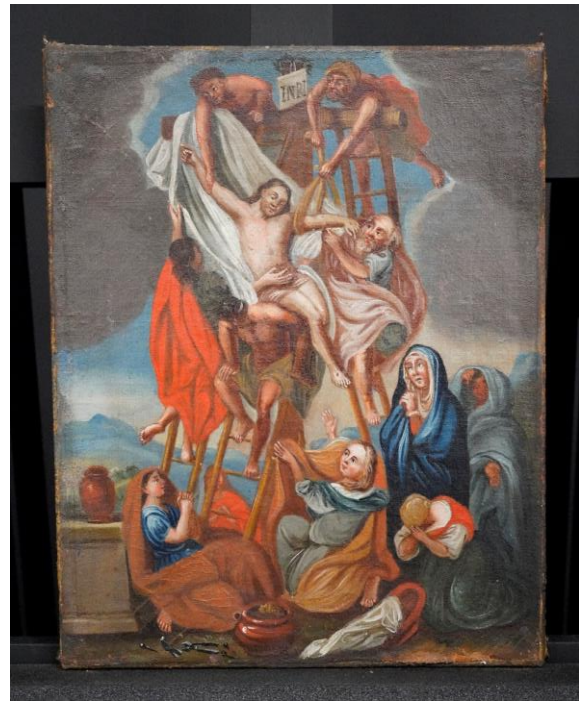
3.3.5 Pynteramme

Pynterammen ble renses for smuss med deionisert vann tilsatt en ikke-ionisk tensid, og etterrenset med rent deionisert vann. Skadene ble kittet med modostuc (se materialliste), og isolert med dammarferniss 20%. Kittingene og skader ble retusjert ved bruk av Maimeri Restauro retusjeringsfarger.

3.4 Nedtakelsen fra korset

Figur 15 Nedtakelsen fra korset før behandling

Figur 16 Nedtakelsen fra korset etter behandling

3.4.1 Stabilisering av lerret

Enkelte steder, hovedsakelig i nedre høyre hjørne og langs venstre kant, hadde originalerretet løsnet fra dubleringslerretet. Disse områdene ble varmet opp med varmeskje slik at voksen myknet eller smeltet og festet de to lerretene sammen igjen. Områdene ble så lagt i press mens de kjølnet for å sørge for god vedheft.

3.4.2 Konsolidering

Løs maling ble festet ved at voksen som allerede var i strukturen etter voksdubleringen ble varmet med varmespatel, og lagt ned med silikonert melinex.

3.4.3 Rensing

Maleriets overflate ble renset med etanol for å fjerne ferniss. Maleriets overflate var ikke spesielt skitten, og fernissen var ikke særlig mørknet, så renseresultatet var moderat.

Lerretets bakside ble renset med rensesvamp (se materialliste side 21).

3.4.4 Fernisering

Maleriet ble fernisert med dammarferniss i white spirit, etanol og shellsol A i en 20% løsning. (se materialliste) før retusjering. Resultatet ble tilstrekkelig jevnt til at sluttferniss var unødvendig.

3.4.5 Kitting og retusjering

Større tap ble kittet med modostuc og retusjert med Restauro fra Maimeri (se materialliste)

3.4.6 Pynteramme

Pynterammen ble renset med white spirit (se materialliste).

Deretter ble løs maling festet med Lascaux medium for konsolidering (se materialliste) og lagt i press med vekter.

Løse deler ble limt tilbake med fiskelim (se materialliste) og sikret med tvinger under opptørking.

4 Dokumentasjon

4.1 Foto etter behandling

Figur 17 Måltidet i Emmaus etter behandling

Figur 18 Bebudelsen etter behandling

Figur 19 Begråtelsen etter behandling

Figur 20 Nedtakelsen fra korset etter behandling

4.2 Foto av maleriene i UV

Figur 21 Måltidet i Emmaus i UV-belysning, fersiss, skader og retusjer blir ekstra synlig

Figur 22 Nedtakelsen av korset i UV-belysning før behandling

Figur 23 Begråtelsen opptak i UV før behandling

Figur 24 Bebudelsen i UV-belysning. Ferniss og grove retusjer er synlige.

4.3 Materialliste

Tiltak	Metode	Materialer Handels-navn (oppgi også løsning)	Materialer (kjemisk sammensetning)	Område
Konsolidering	Lim tilført med pensel og malingslag lagt ned med varmespatel	Beva 371 solution tynnet 1:1 med White Spirit (Fra Kremer pigmente)	-	Begråtelsen maleri I områder med løs maling
Konsolidering	Dubleringsvoksen ble reaktivert med varmespatel ca 65°C	Eksisterende dubleringsvoks	-	Nedtakelsen fra korset maleri, i områder med løs maling Måltidet i Emmaus, i områder med løs maling
Konsolidering	Påført med spisspensel. Løse flak lagt ned med varmespatel	Lascaux medium for konsolidering (fra Kremer pigmente)	Akryl copolymer dispersjon	Måltidet i Emmaus, løs maling på pynteramme Nedtakelsen fra korset, pynteramme

Festing av delaminert dublering	Dubleringsvoksen ble reaktivert med varmespatel ca 65°C og lerretene lagt i press til voksen var herdet.	Eksisterende dubleringsvoks	-	Måltidet i Emmaus maleri, i områder med delaminering Nedtakelsen fra korset, i områder med delaminering
Rensing Regenererer/fjerner nedbrudd/skjoldete ferniss	Påført med bomullspinne	Etanol	C ₂ H ₅ OH	Nedtakelsen fra korset, Hele maleriets overflate Begråtelsen Hele maleriets overflate
Rensing av overflatesmuss og fjerning av ferniss, fjerning av overmaling	Påført med bomullspinne	Etanol og aceton	C ₂ H ₅ OH CH ₃ (CO)CH ₃	Måltidet i Emmaus hele overflaten
Rensing Fjerning av overmaling	Påført med bomullspinne	Aceton	CH ₃ (CO)CH ₃	Bebudelsen hele overflaten

Rensing	Tørr rens med svamp	Sminkesvamp Fra Arkivprodukter	Polyuretan	Måltidet i Emmaus, baksiden Bebudelsen, baksiden Begråtelsen, baksiden Nedtakelsen fra korset, baksiden
Rensing av overflatesmuss	Påført med bomullspinne	Saliva	Naturlig saliva	Bebudelsen pynteramme
Rensing av overflatesmuss	Påført med bomullspinne	White spirit	Blanding av hydrokarboner	Nedtakelsen fra korset, pynteramme
Fernisering	Påført med pensel	Dammarferniss 20% (vektdele) oppløst i løsemiddelblanding av White Spirit, Shellsol A og etanol. Beskyttelseslag for overflaten, utjevner glans på maleriet, gir dybde i farger (Fra KEM)	Naturlig harpiks White spirit Shellsol A Etanol	Begråtelsen, Nedtakelsen fra korset, Måltidet i Emmaus Bebudelsen. Påført hele maleriets overflate før retusjering

Fernisering	Påført med spray	Dammarferniss 20% (vektdele) oppløst i løsemiddelblanding av White Spirit, Shellsol A og etanol. (Fra KEM)	Naturlig harpiks White spirit Shellsol A Etanol	Begråtelsen Bebudelsen Måltidet i Emmaus, hele overflaten
Kitting	Påført med spatel, jevnet med kniv og vætet bomullspinne	Modostuc (fra Plasveroi, Italia)	Kitt basert på pva og kritt	Begråtelsen Pynteramme, nedre venstre hjørne (Rekonstruere profilen ett sted på pynteramme) Nedtakelsen fra korset, maleri
Kitting	Smurt tynt ut og latt tørke. Så varmet om med varmeskje ca 65 grader celcius.	1 del Bevigel, 1 del kritt og 1 del pigment. 1 del bevigel, 1 del kritt og 1 del pigment. 2 deler bevigel, 1 del pigment og 1 del kritt, ble noe mykere og fungerte bedre å smelte i avskallingene).	Kritt: CaCO ₃ Bevigel: dispersjon av akryl- og EVA-harpikser (fra Kremer pimente)	Måltidet i Emmaus maleri Bebudelsen maleri I malingstap
Retusjering	Påført med spisspensel i malingstap	Art Care B72 Retouching Gels – Slow – Light 10 og diverse løspigmenter	Malemedium basert på Paraloid B72 (syntetisk, termoplastisk harpiks) Diverse pigmenter	Begråtelsen maleri I diagonal brettekant forløpende gjennom fremstillinger av Johannes- og Maria Magdalena til venstre i maleriet. Noen flere avskallinger ned til lerretet, f. eks. i Jesu venstre kne og hånd. Bebudelsen maleri avskallinger og malingstap

Retusjering	Påført med spisspensel Justering av retusjer Tynnet med isopropanol	Maimeri Restauro Retusjeringsfarger basert naturlig harpiks	Restaurofarger: diverse pigmenter med mastiks som bindemiddel. Isopropanol: $\text{CH}_3\text{CH}(\text{OH})\text{CH}_3$	Begråtelsen maleri Som oppe. I tillegg flere mindre avskallinger og misfargete retusjer: brettekant i fjellveggen til høyre for Jesus og i rød kåpe til Johannes mot maleriets høyre billedkant. Begråtelsen pynteramme Bebudelsen pynteramme, enkelte små utfall Måltidet i Emmaus, tap i maleriets malingslag. Nedtakelsen fra korset, maleri Større tap i maleriets flate
Liming av pynteramme	Påført med pensel	Fiskelim (Kremer pigmente)	Protein, animalsk lim	Nedtakelsen ramme Liming av løse deler på pynteramme

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 122/2020

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt.
14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00